

Eduard Reich. Dr. Med. Die Emancipation der Frauen, das Elend und die geistige Überspannung. Grossenhain und Leipzig. Verlag von Baumert und Ronge. 1884. A termékeny író, kinek tömérdek művét ezen munka végén felsorolva találjuk (köztük egyet »Studien über die Frauen« 1875-ből), a női emancipáció mániája ellen írta jelen dolgozatát. A munka bevezetésében az emancipációt a társadalmi nyomor kifolyásául jellemzi, s igen helyesen mondja, hogy »emancipáció a szó szoros értelmében nem létezik«, a mennyiben minden természeti lény a maga ösztönei alapján élni s fejlődni kénytelen. A női emancipáció tehát nem egyéb, mint kiáltás kenyér után, melyet némi exaltált asszony, kiknek hozzá még rossz dolguk sincsen, csupa hiúságból hallat. — Pedig az asszonyt a megkísérlett uton emancipálni nem lehet; a vérnek s egyéb testi nedveknek ösztönetéle is különböző a két nemnél; az agyrendszer kevésbé fejlett, úgy az izomzat is. Ha tehát mégis emancipálni akarják, akkor ez csak a nyomor kifolyása lehet. Az asszony azonban nem alkalmas a tanításra, még a gyerekkerteknél is igazságtalan s a gazdagok gyermekeit protegáló, annál kevésbé lehet rájuk tudományok tanítását bízni, mert — maguk sem értik, kik tanítani akarják; nem alkalmas sem orvosi, sem jogi pályára; az ő helye ott van a családban s azért a társadalomnak megváltoztatása az egyedüli eszköz arra, hogy a nők nyomorát enyhítsük.

Reich a jelen műben is szokásos modorával dolgozik, mely modor, úgy látszik, vénségével együtt folyton durvább és tumultuarisabb lesz. Itt is citatumokat halmoz, minha azokkal lehetne a dolgot megbizonyítani; beszél a legkülönbözőbb dolgokról, sok oldalú olvasottságot feltűntetve. De átható pillantás nem rendezi az iratot. Egészen helyesen (bár nem udvariasan) »Eselei«-nak mondja a nőemancipációt; helyesen a társadalom lelketlenségében, kapzsiságban, pénzvágyban keresi az asszony sokszor szomorú helyzetének okait; helyesen itéli el az orrfintorgató dámáknak nevetséges arroganciáját, melylyel a férfiakkal egyenlően képeseknek hirdetik magukat a száz grammal könnyebb agyaeskák, helyesen itél az orvosi pályára tolnakodni szeretőkről, kik legalkalmasabbnak vélik női orvosnak az asszonyt, s épen ezen vállomással együtt azt is vallják, hogy az ilyen női orvosnak előbb nadrágot kell huznia, mielőtt a boncoló terembe lépne. Mindezek és sok más dolgok helyesen vannak megfigyelve. De az egész munka rendszertelen kapkodás, s attól félünk, hogy az emancipátorok kapva kapnak az alkalmon, hogy a jó ügyet is megtámadják, mikor annak ilyen gyenge védői vannak. Mert az egyes tapasztalatnak nyomatóka csak ott van, a hol egységes elvű észjárásnak láncszeme gyanánt érvényesíthető. —k.